

Naissoost ajateenijate toimetulekust Kaitseväes. Kontentanalüüs¹

ANDRES SIPLANE
Kaitseministeeriumi
sotsiaalsuuna nõunik

Mehed ja naised saavad ajateenistuses ühtviisi hakkama ning sugu pole toimetulekul määrav.

Kogu ajaloo vältel on sõjapidamist peetud meeste tegevusalaks, kuid viimased arengud läänemaailmas näitavad, et ka see maskuliinsuse viimane saareke on nüüd feminiseerumas ehk demaskuleerumas (Serrato 2016, 7).

Kui jätta kõrvale traditsioonilised soolised stereotüübid ja küsimus kodanikuõiguste ja -kohustuste arengust, siis on naiste nõrgemat füüsilist jõudu nähtud põhjusena, miks naiste puhul ei peeta sobilikuks sõjaväeteenistuses osaleda.

Sellegipoolest on ikka leidunud söakaid naisi, kes reegleid ja stereotüüpe trotsides koos meestega võitlema lähevad. Olgu siinkohal meenutatud kasvõi meie Vabadussõjast Anna Vares, kellest sai Peeter Ronk või Melanie Laid, kes kasutas Johan Pitka eestkostet selleks, et soomusrongile teenima pääseda (Juske 1998).

OLULISEMAD MUUTUSED. Muskli- rammust nupuvajutusteni. Naiste nõrgema suutlikkuse stereotüüp ei ole kuhugi kadunud ka nüüd, ligi 100 aastat hiljem. 2017. aastal läbi viidud avaliku arvamuse küsitluses jäi 31 protsenti vastajatest seisukoha juurde, et naised ei ole meestega võrdselt võimelised riigikaitstes osalema (Kivirähk 2017, 65).

Kui hakata täpsustama, et kas silmas peetakse füüsilise jõu pika- või lühiajalist kasutamist, vigastuste teket või teenistusest väljalangemist, siis pelga sootunnuse asemel hakkavad bioloogilise poole pealt mõju avaldama hoopis spetsiifilisemad tegurid nagu näiteks kehamassi indeks, luutihedus, südame seisund, ainevahetus ja termoregulatsioon (Nindl *et al.* 2016, 52). Eelnimetatud autor tuvastas koos oma kolleegidega, et Ühendriikide jalaväes kogeavad naised tervikuna võrreldes meestega 1,3 korda rohkem vigastusi. Küll aga on vigastuste saamise tõenäosus sugude võrdluses sama, kui vaatluse alla võetakse samasuguses füüsilises konditsioonis olevad mehed ja naised (*ibid.*, 56).

Suurbritannias otsustati 2016. aastal lubada naistel osaleda kõikide lahingüksuste teenistuses. Otsus põhines põhjalikul analüüsil (Ministry of Defence 2016), mis tuvastas, et naistel on küll suurem risk teatavateks vigastusteks, kuid kui need riskid on arvesse võetud, siis on naised võimelised meestega võrdselt lahingüksustes teenima.

Israeli relvajõudude kergjalaväe-brigaadis Karakal tehtud uuring näitas,

¹ Eelretsenseeritud artikkel.

et kolme teenistusaasta järel oli naiste väljalangevus teenistusest meeste omast väiksem (Finestone *et al.* 2014, 5). Siinjuures tuleb arvestada ka seda, et teenistust alustades olid naised oma füüsilise suutlikkuse näitajate poolest meestega võrreldes kehvemal stardipositsioonil. Meeste suuremat väljalangevust seletavad autorid hoopiski mitte füüsilise suutlikkuse, vaid psühholoogilise vastupidavusega.

Tsiviilsektori uurijad juhvivad tähelepanu, et erinevalt põllumajanduslikest ühiskondadest on postindustriaalses ühiskonnas sugupoolte võrdluses füüsilise jõu tähtsus rollide täitmisel palju väiksem (Eagley *et al.* 2008, 272). Seetõttu väheneb vastavalt soolise võrdõiguslikkuse arengule ühiskonnas ka tähelepanu traditsiooniliste soorollidele (*ibid.*, 276). Uurijad rõhutavad, et ühiskonnas muutuvad ootused meeste ja naiste rollide suhtes, mis muuhulgas puudutab ka naiste osalemist eelnevatel aegadel maskuliinseks peetud valdkondades. Nii on leitud, et tavapäraselt maskuliinseks peetud isikuomaduste puhul nagu enesekehtestamine või riskivalmidus, on naised muutunud meestega sarnasemaks.

Nii jõuamegi diskussioonis naissoost sõjaväelaste hakkamasaamisest väljapoolse füüsilise jõu kategooriaid. Selleks annab alust ka tõdemus, et tänapäeva sõjapidamine on niivõrd automatiseeritud ja tehniline, et füüsilise jõu rakendamist on tarvis järjest vähem (Brundtland Steder *et al.* 2015, 19; Manjikian 2014, 48).

Seega oleme jõudnud olukorda, kus järjest raskem on leida argumente, miks naised ei võiks teha sõjaväelist karjääri.

Arengusuunad meie partnerite juures. Üldiselt loetakse, et NATO on hakanud naissoost sõjaväelaste karjääri peale spetsiifilisemalt mõtlema aastast 1961, mil Kopenhaagenis toimus viie liikmesriigi (USA, Ühendkuningriigi, Taani, Hollandi ja Norra) konverents. Konverentsil järeldati, et NATO liikmesriigid peavad võimaldama

naistel kandideerida ametikohtadele relvajõududes (Ebnöher, Watson 2015, 2).

Siit alates on suhtumises naissoost sõjaväelastesse toimunud olulised nihked. Kui tollal mõõndi, et naistel on õigus kandideerida ametikohtadele, siis praeguseks on jõutud järeldustele, et relvajõududel endil on eri põhjustel naissoost sõjaväelasi vaja.

Üheks olulisemaks mõjuriks on siin ÜRO, kes soovib, et tulevikus oleks rahuvalveoperatsioonidel sõjaväeliste vaatlejate seas naiste osakaal 15 protsenti ning politseimissioonidel 20 protsenti (United Nations Peacekeeping 2017). Sellega soovitakse tagada parem koostöö kohaliku elanikkonnaga ja seega ühtlasi ka saavutada rahuvalveoperatsioonide suurem edukus. Samasugusele järeldusele jõudis ka USA maavägi, kes valmistas juba 2010. aastal ette oma eriuksuste juurde naistest koosnevad üksused, kelle ülesanne oli koostööd teha kohalike naistega (Lemmon 2015).

Samuti on leitud, et naised toovad sõjaväelisesse organisatsiooni teistmoodi mõtlemist, teistsuguseid perspektiive ja lahendusi, mis muudavad kokkuvõttes organisatsiooni efektiivsemaks (Brundtland Steder 2015, 267). Siinkohal on oluline juhtida tähelepanu, et naiste sõjaväelisesse tippjuhtkonda (ehk otsuste tegemise juurde) jõudmise eelduseks on see, et naised saaksid teha lahingüksustes karjääri koos meestega. Kui värvata naisi traditsioonilistele ametikohtadele näiteks meditsiini ja logistika valdkonnas, siis nendelt positsioonidelt ei ole tavaliselt võimalik sõjaväelisesse tippjuhtkonda jõuda ning soovitud teistsuguse perspektiivi toomine organisatsiooni juhtimisse ei leia aset.

Naiste kaasamist peetakse oluliseks ka seetõttu, et tagada relvajõududes ühiskonna parem esindatus. Teisisõnu – naiste kaasamine on oluline, et tagada riigikaitse parem esindatus elanikkonnas. On elementaarne, et julgeoleku tagamine ei ole ühe või teise ühiskonnagrupi, vaid kogu elanikkonna mure. Seega on kriiside

mõistmiseks ja nendes tegutsemiseks oluline, et väljaõpe oleks maksimaalselt suurel osal elanikkonnast ning kõigil elanikkonna gruppidel. Naiste sõjaväeteenistusse mittekaasamine tähendaks, et pool elanikkonnast on militaarse karjääri võimalustest ära lõigatud, olles sellevõrra kaitsetum ja hakates seega kriisiolukorras ressursi asemel endast koormust kujutama.

Mitmed riigid on oma poliitikadokumentides sõnastanud (Defence People Group 2014, 6; Kaitseministeerium 2017, 2), et tahavad naiste osakaalu relvajõudes suurendada, tagamaks paremat värbamisvälja (ingl *talent pool*). Mõnevõrra kattub see eesmärk eelnevalt kirjeldatud ühiskonna parema esindatusega relvajõududes. On vaieldamatu, et andekaid ohvitsere, juhte ja spetsialiste leidub mõlema soo esindajate seas. Riigikaitse arengu ja tõhususe perspektiivist oleks ju seega lausa lubamatu loobuda *a priori* naissoost talentidest ainuüksi sootunnuse tõttu.

Eesti olukord. Nagu eelmises alapeatükis viidatud, kinnitas kaitseminister 2017. aastal poliitilise suuna naiste kaitseväeteenistuses osalemise võimaluste suurendamiseks (Kaitseministeerium 2017). Poliitikameetmetena nähakse ette mitmesuguseid korralduslikke ja teavitustegevusi, millega parandatakse olmekeskonda ja võimaldatakse naistel teenida kõikides reservüksusi ettevalmistavates väeosades. Samuti on tähtis meestega võrdne kohtlemine eriala määramisel ning valdkonnas toimuva uurimine ja tagasisidestamine.

Eestis on naissoost tegevväelasi hetkel pisut üle kolmesaja, mis moodustab ca 10 protsenti tegevväelaste koguarvust. Sellega on Eesti Kaitseväge naiste osakaalu poolest NATO keskmise tasemel: kui NATO keskmine oli 2015. aastal 10,8 protsenti, siis Eesti näitaja oli 9,7 protsenti (NATO 2016, 10).

Siinkohal tuleb tähelepanu juhtida sellele, et selles statistikas võetakse nii

Naiste kaasamine on oluline, tagamaks riigikaitse parem esindatus elanikkonnas.

meil kui ka teistes NATO riikides arvesse kõiki tegevväelastest naisi. Suur osa naistest töötab erialakohtadel (meditsiin, toitlustus, side jne) ning see näitaja ei kajasta naiste osakaalu auastmete, ametikohtade, relvaliikide ja juhtimistasandite kaupa.

Eesti missiooniveteranide seas on naisi vaid 3,5 protsenti ning seega on ÜRO poolt sätestatud naissoost rahuvalvajate 15-protsendilise osakaalu eesmärgini (United Nations Peacekeeping 2017) minna veel pikk tee.

Kaitseminister on oma määrusega näinud ette naissoost ajateenijate arvu suurendamist 24-lt aastal 2015 (2015. aasta kutsealuste ... 2014) 108-ni aastal 2018 (2018. aasta kutsealuste ... 2016). Kui kõnelda traditsioonilisest sõjaväelase karjäärist, siis peakski alustama ajateenistusest ning läbima seejärel järgmised koolitusetapid. Naissoost ajateenijate arvu kasvatamine lubab lootust, et sellisel viisil siseneb kaitseväeteenistusse rohkem naisi ning nad saavad arendada oma karjääri kõige kõrgemate auastmeteni ja ametikohtadeni.

URING EESTI KAITSEVÄES. 2017. aastal tegime uuringu tegevväelaste seas tuvastamiseks nende kogemusi, hoiakuid ja nägemusi seoses naiste kaasamisega kaitseväeteenistusse (Siplane 2017). Uurimismeetodiks oli ankeetküsitlus ning valimiks kõik praegu teenivad tegevväelased sõltumata soost, auastmest või väeliigist.

Küsitlusele vastas kokku 732 tegevväelast, nende seas 123 naist ning 609 meest. Seega oli vastanute esindatus 24 protsenti

kogu grupist, meeste seas vastavalt 23 protsenti ning naiste seas 39 protsenti.

Lisaks ankeedis olnud 43 kinnisele küsimusele anti vastajatele kaheksal korral võimalus oma seisukohti ja arvamusi vaba tekstiga lahti seletada. Lahtiste küsimustele vastati kokku 2808 korral, mis näitab seda, kui oluliseks vastajad teemat pidasid ning kuivõrd nad soovisid täiendavalt oma arusaamu selgitada ja põhjendada.

Tegevvälased suhtuvad naiste sõjaväelisse karjääri palju soosivamalt kui ühiskond tervikuna.

Põhilise uurimistulemusena tuleb välja tuua, et tegevvälased suhtuvad naiste sõjaväelisesse karjääri palju soosivamalt kui ühiskond tervikuna. Kui ühiskonnas kaldutakse hindama, et naiste koht ei ole ikkagi Kaitseväes, naised ei sobi kõigile ametikohtadele või et naiste koht peaks olema tagalas (Kivirähk 2017, 64–65), siis tegevvälaste seas leidis taoliste seisukohtade toetajaid oluliselt vähem.

Kontentanalüüsi raames tuleb välja tuua, et naised pidasid oma sõjaväelist karjääri sama oluliseks kui mehed ning et

nad kogesid oma karjäärivalikule märkimisväärselt suurt lähedaste ja sõprade toetust.

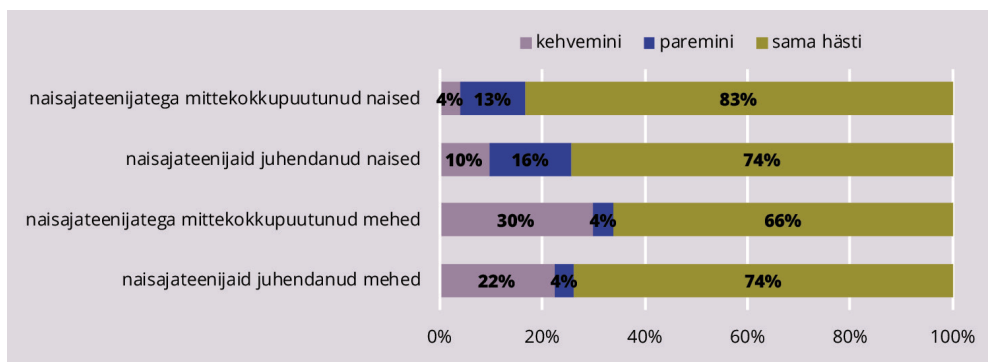
KONTENTANALÜÜS. Metoodika.

Muuhulgas esitasime eelmises peatükis kirjeldatud ankeetuuriringus vastajatele küsimuse naissoost ajateenijate toimetuleku kohta teenistusülesannetega. 73 protsenti vastajatest leidis, et naissoost ajateenijad saavad meestega samahästi hakkama. 6 protsenti vastanutest hindasid, et naissoost ajateenijad saavad meestest paremini hakkama ning vastupidist arvas 21 protsenti (Siplane 2017, 9). Täpsemalt on need vastused vastajate soo ning naissoost ajateenijatega kokkupuutumise tööga lõikes ära toodud järgmisel joonisel.

Siinkohal andsime ankeetküsitlusele vastajatele ka võimaluse selgitada, mida nad oma vastusega silmas pidasid. On tähelepanuväärne, et 734 vastanust kasutas naissoost ajateenijate teenistusülesannetega toimetulemise teema juures lahtise vastuse andmise võimalust 465 tegevvälast.

Lahtiste vastuste analüüsimise eesmärk on tuvastada, mida peavad tegevvälased naissoost ajateenijate teenistusülesannetega hakkamasaamise all silmas.

Kontentanalüüsis on valimiks kõikide ankeetküsitluses osalenute põhjendused ja selgitused (n=465), oma seisukohale

JOONIS 1. Kuidas saavad naissoost ajateenijad teenistusülesannete täitmisel hakkama võrreldes meestega

Allikas: Siplane (2017, 9)

naissoost ajateenijate hakkamasaamisest teenistusuülesannetega. Vastuste pikkus erines alates mõnest sõnast (nt „eeldan”, „füüsiliselt nõrgemad”) kuni 164-sõnalise seisukohavõtuni.

Meesoost vastajatest (n=609) kasutas lahtise vastuse andmise võimalust 396 ning naissoost vastajatest (n=123) 69.

Kuna vastuste massiiv koosneb kokku 10 989 sõnast (30 lehekülge teksti), siis saame öelda, et keskmiselt oli ühe vastaja seisukohavõtt 24 sõna pikkune.

Analüüsiühikuks on uuringus ühe isiku vastus täies ulatuses.

Kodeerimisjuhendit ehk analüüsi kategooriaid koostades on arvesse võetud vajadus eristada meessoost ja naissoost vastajate vastused (tabel 1). Samuti eristatakse arvamused selle alusel, kas vastaja hindas naisi meestega võrdselt, kehvemini või paremini toimetulevateks. Siinkohal tuleb arvestada ka sellega, et vastaja võis kinnisele küsimusele vastates arvata, et naised saavad meestega võrdselt hästi hakkama, kuid oma lahtises vastuses toob välja mõne aspekti, kus hindab ühte sugu teisest paremini toimetulevaks.

Järgnevalt on toodud ülevaade, mida peetakse analüüsikategooriate all silmas: „sool pole tähtsust” – vastajad taandasid probleemistiku üksikisikule, tema oskustele, professionaalsusele ja motivatsioonile ning välistasid sootunnuse mõjud hakkamasaamisele;

„füüsiliselt nõrgem” – vastuses domineeris seisukoht, et üks sugupool on teisest

füüsiliselt nõrgem ning mõjutab seega hakkamasaamist (proovikodeerimise käigus selgus, et selle kategooria alla on otstarbekas paigutada ka need arvamused, mis hindasid mehi naistest füüsiliselt nõrgemateks);

„füüsiliselt nõrgem aga...” – vastus möönab, et naised on meestest füüsiliselt nõrgemad aga täiendab, et naised kompenseerivad seda mingite muude omadustega;

„naised on erinevad” – vastuses ei laskuta füüsilise jõu teemalisse diskussiooni, vaid kirjeldatakse muid asjakohaseid sugudevahelisi erinevusi;

„muu” – siia koondatakse ülejäänud vastused, mis ei mahu eelnevate kategooriate sisse.

Uuringus jaotatakse seisukohavõttud analüüsikategooriate vahel vastavalt seisukohavõtu domineerivale mõttele. Ühte seisukohavõttu mitmesse kategooriasse ei jaotata. Kokku on kodeerimisjuhendis 30 kategooriat.

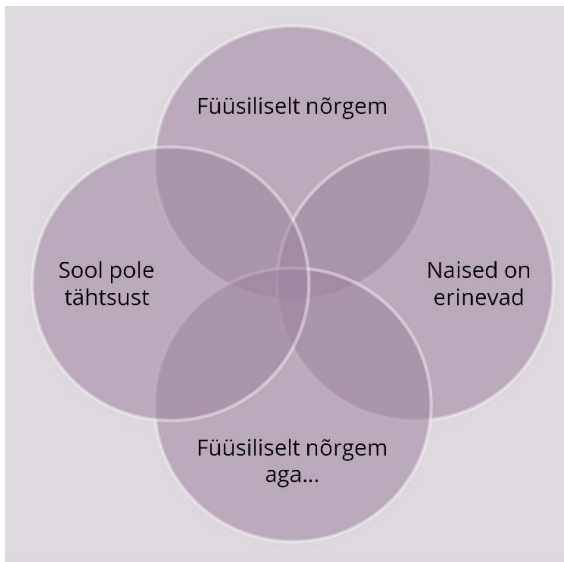
Reliaabluse kontrollimiseks jaotas peale autori vaadeldava materjali kodeerimisjuhendi alusel kategooriatesse ka teine uurija, kellele eraldatud lahtiste vastuste valim koosnes 26 vastaja seisukohtadest, mis olid võetud ankeetide laekumise kronoloogilises järjestuses alates 168. ankeedist kuni 194. ankeedini. Reliaabluse kontrollija saavutas uurijaga sama tulemuse 88 protsendi ulatuses – 26 analüüsitud vastusest langes 23 vastust samadesse kategooriatesse nagu uurijalgi. Seega saab pidada kodeerimisjuhendi reliaablust kõrgeks.

	Sool pole tähtsust	Füüsiliselt nõrgem	Füüsiliselt nõrgem aga...	Naised on erinevad	Muu
Mehed/naised kehvemini					
Mehed/naised paremini					
Mehed/naised samahästi					
Naised/naised kehvemini					
Naised/naised paremini					
Naised/naised samahästi					

TABEL 1. Kodeerimisjuhend

Allikas: autori koostatud

Kodeerimisjuhendit on teatud mõõndustega võimalik visualiseerida ka kahe-mõõtmelise teljestikuna (vt joonis 2), kus üks telg määratleb arvamusi, mis seonduvad füüsilise võimekusega (ühel poolel sõnastatakse, et üks sugu on teisest füüsiliselt nõrgem ja teisel poolel, et nõrgem sugupool kompenseerib füüsilise nõrkuse mingi muu omadusega) ning teine telg neid arvamusi, mis ei rõhutanud füüsilist suutlikkust, vaid kus telje ühes otsas on hakkamasaamist isikupõhiseks taandavad seisukohad ning teises otsas sugude olemuslikku erinevust rõhutavad seisukohad.

JOONIS 2. Kodeerimisjuhendi visuaal
Allikas: autori joonis

Kvantitatiivsed näitajad. Joonisel 3 on toodud vastuste kvantitatiivne jagunemine meessoost ja naissoost vastajate kaupa. Siinkohal tuleb meenutada, et vastused ei jagunenud mitte uurija väljapakutud kinniste vastusevariantide vahel, vaid uurija on need jaotanud enda loodud kodeerimisjuhendi alusel viide kategooriasse.

Vaid 18 protsenti tegevväelastest kasutasid naissoost ajateenijate toimetulekut selgitades füüsilise suutlikkuse argumenti.

10 protsenti vastajatest kasutasid oma selgituses füüsilise suutlikkuse argumenti kombinatsioonis mingite muude omadustega, mida nad pidasid oluliseks selles kontekstis rõhutada.

Põhilise soopõhise erinevusena saab välja tuua selle, et meessoost vastajad kalduvad rohkem kõnelema ainuüksi füüsilisest suutlikkusest ning naissoost vastajad kalduvad rohkem osutama sellele, et sool pole tähtsust ehk et hakkamasaamine sõltub konkreetsest isikust.

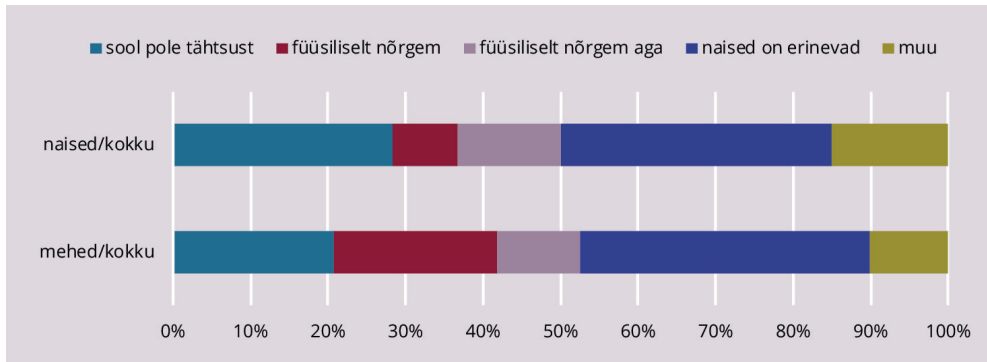
Samas on mõlema soo esindajate seas kõige rohkem neid (36%), kes rõhutavad, et naised on mingite muude omaduste (mitte füüsilise suutlikkuse) tõttu olemuslikult meestest erinevad.

Kui otsida seaduspärasusi meeste ja naiste vahel seoses seisukohaga toimetuleku suhtes, siis need vastajad, kes pidasid naissoost ajateenijaid kehvemini toimetulevaks, selgitasid kõige enam seda füüsilise nõrkusega (meessoost vastajate seas 60% ning naissoost vastajate seas 43%).

Need vastajad, kes pidasid naissoost ajateenijaid meestest paremini toimetulevateks, kasutasid valdavalt argumenti, et naised on olemuslikult meestest erinevad – meeste puhul oli selliseid vastajaid 90 protsenti ning naiste seas 69 protsenti.

Vastajate grupp, kes pidas naissoost ajateenijaid meestega võrreldes sama hästi toimetulevaks, kasutas soolises võrdluses erinevaid argumente. Mehed kaldusid enim rõhutama (38%), et sool pole tähtsust ning naissoost vastajad (39%), et naised on olemuslikult erinevad.

Ettearvatult kaldusid lahtisi vastuseid andma need, kes pidasid naisi kas paremini või halvemini toimetulevaks. Need, kes lugesid sugusid võrdselt hästi toimetulevateks, kaldusid andma vähem lahtisi vastuseid. Seda saab selgitada vastajate eeldusega, et anketeerija ootab neilt neutraalset vastust. Aga kui vastaja annab ühele või teisele poole hälbiva vastuse, tunneb ta kohustust selgitada täpsemalt oma n-ö ebastandardset vastust.

JOONIS 3. Vastuste jagunemine sootunnuse põhjal

Allikas: autori joonis

Veel enne tekstilõikude analüüsimise juurde asumist tuleks otsida seoseid, kas ja millisest isikutunnusest sõltub arvamus naiste toimetulemise suhtes. Auastmete kaupa ei olnud olulisi erinevusi võimalik täheldada. Küll aga tekkis huvitav reegli-pära teenistusstaaži lõikes.

Nimelt on võimalik täheldada, et naissoost vastajate seas jääb staaži kasvades järjest vähemaks neid, kes peavad naisi meestest paremini toimetulevaks. Ehk teiste sõnadega tullakse teenistusse optimistlikult, uskudes naiste paremasse toimetulekusse (40%), kuid pärast kahte aastakümnet tegelikkusega kokkupuudet väheneb sellise arvamuse kandjate osakaal 7 protsendini.

Vastupidine areng leiab aga aset meeste seas. Kui esimestel teenistus-aastatel on vähe neid (14%), kes usuvad naiste paremasse hakkamasaamisse, siis teenistuse lõpus ehk peale 20 teenistus-aastat, on selliste meeste osakaal suurim (32%).

Sellist arengut nii naissoost kui ka meessoost vastajate seas saab ehk tõlgendada sellega, et pikk teenistuskogemus paneb neid rohkem hindama vastassoost teenistuskaslat (või siis suurendab pettumust oma sugupoole esindajates).

Kvalitatiivne analüüs. Alljärgnevalt esitletakse ja analüüsitakse vastajate seisukohti kodeerimisjuhendi alusel

vastavalt seisukohavõtu sisule. Alapeatüki pealkiri viitab vastajate arvamusele ning alapeatüki tekstis eristatakse lahtisi vastuseid eelnevalt naissoost ajateenijate toimetuleku suhtes (samahästi, paremini või halvemini) võetud seisukoha ning vastaja soo põhjal.

Naissoost vastajate vastuseid analüüsi-des tuleb arvestada, et ankeetküsitluses osales võrreldes meestega absoluutarvuna ligi viis korda vähem naisi. Nendest 9 arvas, et naised tulevad meestest kehve-mini toime, 15, et paremini ning 86, et naised tulevad meestega võrreldes sama-hästi toime. Avatud küsimustele vastajaid oli naiste seas vastavalt eelnevalt antud valikvastusele 7, 14 ja 45. Sellest tulenevalt on loomulikult naiste antud arvamusi vähem ning mõnes analüüsikategoorias puuduvad need üldse või siis on materjal võrdluste tegemiseks napp.

Füüsiliselt nõrgemad aga... Sõltumata meessoost vastajate seisukohast naiste kehvemini, samahästi või paremini toimetuleku kohta, oli meeste seas kõige sarnasema esindajate osakaaluga arvamus, et naised on küll füüsiliselt nõrgemad aga seda puudujääki kompenseerivad mingid muud omadused.

Toon näiteks ühe meessoost vastaja seisukoha, kes eelnevalt antud vastuse kohaselt oli arvamusel, et naised saavad meestest kehvemini hakkama:

„Pean silmas just füüsilist sooritust. Kuna naised on füsioloogiliselt erinevad (üldjuhul väiksemad ja füüsiliselt nõrgemad), siis seab see teatud piirangud nende füüsilisele sooritusele ning jalaväeüksuse puhul on nad ülejäänud üksusele (juhul kui see koosneb meestest) pigem koormaks. Vaimse soorituse kohapealt saavad nad meestega võrdselt või isegi paremini hakkama.” Ohvitser (M), 18–30 a

Selle grupi vastajad (n=9) hindasid, et naised kompenseerivad oma füüsilise puudujääke parema teoreetilise ettevalmistuse, kõrgema valuläve, parema motivatsiooni ja suurema stressitaluvusega.

Meeste grupis, kes pidas naisi meestega samaväärselt toimetulevateks, oli selles kategoorias vastajaid 30. Arvamuste illustreerimiseks toon ära tsitaadi, kus on olukorda üldistatud aga ka toodud konkreetne näide:

„Alluvuses olnud naisajateenijad võivad osalt füüsiliselt meestest maha jääda, kuid seda saab korrigeerida jaotruktuuris positsiooni-ülesannetega. Näiteks ei pane naist kuulipilduriks või tankitõrjuriks, kui ta ei jaks rasket relva vedada. Ta võib olla abi või mõnel muul positsioonil. Kui jaksab, seda parem. Varasem kogemus Scoutsis oli nais-kaasvõitlejatega väga positiivne.” Allohvitser (M), 31–45 a

Ka siin osutasid vastajad, et naised kompenseerivad oma füüsilisi puudujääke muude omadustega, nagu korralikkus, organiseeritus, vastutustundlikkus, täpsus, vaimne tugevus, õpihimu, intellekt, kannatlikkus, teistsugune mõtteviis, kirjaoskus, kohusetunne ja võime keerukaid ülesandeid lahendada. Enesestmõistetav osutus oli ka see, et kuna naised on tulnud ajateenistusse vabatahtlikult, on neil seetõttu parem motivatsioon.

Nende naiste seas, kes pidasid naisi meestest paremini toimetulevateks oli vaid üks vastaja, kelle arvamus sobiks kodeerimisjuhendi alusel siia analüüsi kategooriasse:

„Ei saaks öelda et kõik naised ja paraku ka füüsiline võimekus on naistel küll nõrgem aga siiski naised on üldjuhul kohusetundlikumad ning nende jonn asju teha on suurem. Enese

tõestamise vajadus. Seda ei saa küll kohati öelda nende naiste kohta kes on tegevteenistuses. (Märkus naiste kohustuslikule ajateenistusele – kui naised peavad läbima ajateenistuse siis mehed peaksid hakkama ka kohustuslikus korras sünnitama) Kuna naised tulevad vabatahtlikult ajateenistusse, siis sellega kaasneb enamjaolt ka suurem motivatsioon ja kohusetunne. Kogemused on näidanud, et naised üritavad paremini hakkama saada kui mehed ning enamjaolt see ka õnnestub.” Ohvitser (N), 18–30 a

Selles naiste grupis, kes arvas, et naised tulevad meestega samahästi toime, oli kokku 6 vastajat, kelle arvamus kajastab mõtet, et naised kompenseerivad füüsilise nõrkuse mingite muude omadustega. Olgu siinkohal toodud selle kategooria kõige paljusõnalisem arvamus:

„Naiste ja meeste anatoomia on täiesti erinev. Kindlasti peab arvestama kaitseväes üldse raskuste kandmisega... Ka meeste juures on väga palju probleeme (nõrga lihaskorsetiga ajateenijaid – heaoluühiskonna probleem). Kui gümnaasiumis on ainult üks kehalise kasvatus tunde, siis sellest jääb ilmselgelt väheks. Naistel on raskuste kandmine vastunäidustatud (emaka allavajumine, seoses sellega tekivad probleemid rasedumisega, põletikud jne). Rahvusena püsijäämiseks peab naine hoiduma füüsilisest kurnatusest, külmetamisest. Vaimses mõttes on nad valmis omandama teadmisi meestega võrdselt.” Allohvitser (N), 46–60 a

Füüsiliselt nõrgemad. Ettearvatavalt on kõige ühetaolisemad nende meeste arvamus, kes rõhutasid naiste madalamat füüsilist suutlikkust. Selle vastajate grupi seas piirdus päris suur hulk (ca 30 vastajat) fraasiga, mis sõnastas ühel või teisel viisil väga lühidalt, et asi on naiste madalamas füüsilises võimekuses.

Pikema arvamuse näitena võib välja tuua järgmise:

„Füüsiliselt nõrgemad ja kuna enamik (just lahingulisi) ülesandeid on füüsiliselt väljakutset pakkuvad, siis kahjuks tihtilugu naised jäävad hätta. Küll on nende varustust ja relvastust pidanud mehed kandma, kuni selleni välja, et

olen näinud, et on naised rännaku ajal ka seljas kantud.” Ohvitser (M), 18–30 a

Meeste grupp, kes kinnisele küsimusele vastates arvas, et naised saavad meestest paremini hakkama, koosnes 21 isikust ning nende seas ei olnud kedagi, kelle lahtine vastus oleks sobinud siia analüüsikategooriasse.

Põnevust lisasid need meessoost vastajad, kes olid seisukohal, et naised saavad võrreldes meestega sama hästi hakkama. Nendest omakorda jäid oma lahtises vastuses füüsilise hakkamasaamise mõõtme juurde 14 vastajat. Uurija jaoks üllatavalt lisandus siin üsna ulatuslikult seisukoht, et hoopis mehed on füüsiliselt nõrgemad või et mehed on muutunud füüsiliselt järjest nõrgemaks, nii et praeguses pole enam füüsilises suutlikkuses erinevusi.

Esitan ühe taolise arvamuse:

„*Protsentuaalselt naised lõpetavad SBK ja NAK rännaku suurema koosseisuga kui mehed. Mehed vinguvad rohkem, samas kui naised tahavad tõestada.*” Ohvitser (M), 18–30 a

Analoogne olukord tekkis naiste grupis, kes pidas naisi meestest paremini toimetulevateks. Selles grupis oli vaid üks vastus, mida saaks liigitada füüsilist nõrkust rõhutavaks, kuid see rõhutas samuti meeste suhtelist nõrkust võrreldes naistega ning sarnaneb suuresti äsja tsiteeritud meessoost ohvitseri arvamusega:

„*Elmine aasta, kui NAKi läbisin, näitas kasvõi lõpurännak seda, kus enamikul noormeestel olid jalad katki ja haiged vms, naised aga läbisid kõik rännaku ilma probleemideta.*” Allohvitser (N), 31–45 a

Siinkohal üks näide meessoost vastajalt, kes suletud küsimusele vastates oli äsja kinnitanud, et naised saavad meestega sama hästi hakkama:

„*Sõduribaaskursuse lõpuksamiks oli brigaad valinud granaadiviske. Mitte ükski naisajateenija tervest patareist(9 naist) ei läbinud testi. Kuna nad lihtsalt ei suutnud füüsiliselt õppegranaadi piisavalt kaugele visata. Seega tuleb teha naistele teatud ülesannetes, nagu üldfüüsiline test jne, omaette kriteeriumid.*” Ohvitser (M), 18–30 a

Naissoost vastajate grupis oli kokku kolm vastust, mida võiks pidada üheselt naiste füüsilist nõrkust sedastavateks.

Siinkohal üks näide:

„*Peaaegu silmas füüsiliselt raskeid ülesandeid, kui eelnevalt trenni pole teinud, siis on traumad kiired tulema. Peab eelnevalt veenduma reaalses võimekuses.*” Allohvitser (N), 31–45 a

Sool pole tähtsus. Nende meessoost vastajate seas, kes pidasid naisi kehvemalt toimetulevaks, oli ainult kaks isikut, kes oma lahtises vastuses väljendasid mõtet, et sool pole tähtsus. Üks reljeefsem näide siinkohal:

„*Ülesannete täitmisel pole sool vahet, alluv valib ise viisi kuidas ta seda täidab, kasvõi kellegi teise kaasabil. Naissoost ajateenija on kärmem leidma vabandusi, miks ta ei peaks tegema, mitte kuidas peaks tegema.*” Ohvitser (M), 18–30 a

Nende meeste seas, kes pidasid naisi meestest paremini toimetulevateks, polnud ühtegi vastajat, kes oleks oma lahtises vastuses väljendanud mõtet, et sool pole tähtsus.

Meeste seas, kes pidasid naisi meestega sama hästi hakkamasaavateks, oli taolise mõtte pooldajaid 76. Oodatavalt ei väljendanud need vastajad midagi revolutsiooniliselt uut, aga ühe keskmise vastuse näitena võib välja tuua järgmise:

„*Kaitseväes on paljud ametikohad teatud eeldustega, mh füüsiline võimekus. 45 kg kaaluvat sõdurit ei ole mõistlik määrata tankitõrjuri ametikohale – vahet ei ole mis soost. Senises teenistuses olen kohanud mitmeid naisajateenijaid, kes saavad oma erialaste tegevustega suurepäraselt hakkama ja neid, kes ei saa. Täpselt sama kehtib ka meeste puhul.*” Allohvitser (M), 31–45 a

Naiste grupis, kes pidas naisi meestega võrreldes kehvemini toimetulevaks oli antud analüüsikategoorias vaid üks lahtine vastus:

„*Füüsilise poole pealt aitasin ise naisterahvana mõningaid mehi, ja enamasti oli ka vastupidi. Teoreetilise koha pealt aitasid mehed ja naised üksteist võrdset.*” Allohvitser (N), 46–60 a

Ka selles naissoost vastajate grupis, mis pidas naisi meestest paremini toimetulevaks oli vaid üks lahtine vastus, mis rõhutas sootunnuse tähtsusetust:

„Kõik oleneb sellest, kellega võrrelda, sest naiste seas on ka hakkajaid, kes saavad ilusti hakkama. Samas vaadates meesterahvaid, siis mõni ei saa üldse asjale pihta.” Allohvitser (N), 31–45 a

Naissoost vastajate grupp, kes pidas naisi ja mehi võrdselt hästi toimetulevaks, andis selles analüüsikategoorias kokku 15 vastust. Peale üldistuse (et tähtis on üksikisik ja tema motivatsioon, mitte sootunnus) toodi ära ka isiklikumaid kogemusi ja perspektiive. Siinkohal järgmine näide:

„Üldpilt ajateenistuse raames ülesannete täitmisel on suhteliselt võrdne. Erineva füüsilise võimekusega mehi on samamoodi nagu naisi. Nõrga närvikavaga on samuti nii naisi kui ka mehi. Kindlasti mängib suurt rolli ülesanne. Näiteks, ma ei kujuta ette, et ma oleksin kuulipildur või TT-heitur. Ma ei kahtle oma laskeoskuses või relvakäsitluses, küll aga võimes jalgsirännakutel üksusega sammu pidada.” Allohvitser (N), 18–30 a

Naised on olemuslikult erinevad. Nende meeste seas, kes pidasid naisi meestest kehvemini hakkamasaavateks, väljendas oma lahtises vastuses kokku 20 vastajat ühel või teisel viisil mõtet, et naised on oma olemuselt meestest millegi poolest erinevad ning see mõjutab ka sõjaväeliste ülesannetega hakkamasaamist kehvema soorituse suunas.

Osutati sellele, et naised on nõrgema tehnilise taibuga, väiksema stressitaluvusega, emainstinktiga, tapjainstinktiga, ebakindlamad, emotsionaalsemad, kõrgemate nõudmistega olmeküsimustes ja teistsuguse suhtumisega.

Siinkohal sellest grupist üks vastuse näidis:

„Naised näitavad sagedamini välja rahulolematut emotsiooni olukorras, kus ei jää muud üle kui lihtsalt olukorraga leppida. Jalaväeüksustes on hetkel liiga vähe naisi, et ühest vastust anda.” Allohvitser (M), 31–45 a

Mehed, kes pidasid naisi paremini toimetulevaks, väljendasid kokku 18 korral mõtet, et naised on olemuselt millegi poolest erinevad. Naistel on nende hinnangul kõrgem motivatsioon, kohusetunne, tahtejõud, kiirem taip, suurem rutiinitaluvus, nad on paremad laskjad ja et naised ei virise nii palju.

Ühe vastuse näitena olgu välja toodud järgmine:

„Oleneb muidugi naisterahva tahtest ja põhimõttest, miks ta KVs on, aga üldiselt, kui naine tuleb ajateenistusse, siis ta teeb asju paremini ja hea meelega. Põhjus on sellest, et ta on otsustanud ise siia tulla. Mehed tulevad vastu tahtmist ja siis on ka motivatsiooniga suured probleemid. Aga see ei ole rusikareegel. Alati on ka naisi, kes kujutasid midagi muud ette, ning mehi, kes teevad asju kõvasti paremini. Endal on olnud kokkupuude kahe naisega, kellel oli „mune” rohkem, kui tervel rühmal.” Allohvitser (M), 18–30 a

Nende meessoost vastajate seas, kes pidasid naisi meestega sama hästi toimetulevateks, oli 81 vastajat, kes väljendasid selgituseks mõtet, et naised on olemuslikult erinevad.

Need vastajad osutasid, et naised on meestega võrreldes proaktiivsemad, punktuaalsemad, motiveeritumad, põhjalikumad, teotahtelisemad, kohusetundlikumad, intelligentsemad ja virisevad vähem. Kõige rohkem (n=31) osutati ühel või teisel viisil sellele, et kuna naissoost ajateenijad tulevad teenistusse vabatahtlikult, siis nende motivatsioon on suurem.

Huvitav on märkida, et üks meessoost vastaja osutas, et kui naised on punktuaalsemad, siis mehed mõtleavad rohkem n-õ kastist välja. Ning samas leidis kohe ka teine meessoost vastaja, kes kinnitas, et just naised on need, kes lahenduste otsimisel meestest rohkem n-õ kastist välja mõtleavad.

Üks näide selle kategooria lahtistest vastustest:

„Vastus on antud erinevate ülesannete võrdluses, mitte samade ülesannete võrdluses. On selge, et füüsilist pingutust nõudvad ülesanded

on kergemad meestele ja lahingülesanded peaksidki jääma suuresti meeste kanda. Samas näiteks keskendumist, korrektsust ja täpsust nõudvates ülesannetes võib naisteenistujail olla eeliseid. Ning toetavate tegevustega saaksid nad alati gruppi toetada. Seega on kokkuvõtteks grupi tasandil ülesannete sooritamine sama.” Ohvitser (M), 31–45 a

Naiste olemuslikku erinevust rõhutavas kategoorias oli vaid üks vastaja nende naissoost vastajate seast, kes pidas naisi meestest kehvemini toimetulevaks. Tema vastus kõlas järgmiselt:

„Naised on füüsiliselt nõrgemad, mehed aitavad neil sageli varustust kanda. Naistel on tahtejõud tugevam. Ülesannete taktikalisel lahendamisel on mehed ja naised võrdsed. Naistel võiks olla eraldi programm, kus põhirõhk on tagalateenistusel. Lahingus jäävad naised füüsiliselt meestele alla (see on lihtsalt looduse poolt nii paika pandud, kui treenida mehi ja naisi sama programmi alusel, siis naised jäävad ikka nõrgemaks).” Ohvitser (N), 31–45 a

Seevastu nende naiste seast, kes pidasid naisi meestest paremini hakkamasaavateks, andis vaadeldavas analüüsikategoorias avatud vastuse kokku 9 vastajat. Siinkohal olgu toodud üks vastus, mis osutab sellele, et lisaks objektiivsele hakkamasaamisele, tuleb naissoost kaitsevaelastel muretseda ka selle pärast, et tema ülematel või teenistuskaaslastel jääks temast hea mulje:

„Kindlasti ei käi minu väide 100% iga ülesande kohta, mis jagatakse. Olen (oma ja teiste kogemuste põhjal) veendunud, et naiste iseloom ja soov osaleda tagab kõrgema motiveerituse, tähelepanu detailidele, kohusetundlikkuse ja palju muud võrreldes meestega, kellel ajateenistus on kohustus. Samas näeb seda ka tegevteenistuses, kui palju peab naine end tõestama, pingutama mitu korda rohkem, alustama jälle otsast peale, kui ülemus vahetub, et järjekordselt ennast tõestada.” Ohvitser (N), 31–45 a

See naissoost vastajate grupp, kes pidas naisi meestega võrdselt hästi toimetulevaks, edastas kokku 11 juhul lahtise vastusena mõtet, et naised on millegi poolest erinevad. Eelkõige rõhutati

tugevamat motivatsiooni aga üks vastaja osutas ka sellele, et naised (emadena, kodu hoidjatena) on teenistuses ka hoopis teistsuguse suhtumisega:

„Naised on oma loomult kohusetundlikumad. Minu arvates on naised ka selles mõttes hea koolitada riigikaitsete jaoks, et naised kui sõdurid kaitsevad oma lapsi, kodu, maad (käega-katsutavaid asju). Proovigu keegi lastele liiga teha, siis ei ole naisel vaja ollagi ajateenistuses, et muutuda tõeliseks sõjaprintsess Xenaks, mehed pigem mängivad oma suuri sõjamänge. Naistele on olulised teised väärtused ja võib-olla sellepärast moodustaksid nad meestega kokku hea sümbioosi. Kindlasti oleks Eesti heidutusvõime suurem, kui me kõik aega teenime ning oma riigi eest väljas oleme. Nt sarnaselt Iisraele.” Ohvitser (N), 31–45 a

Muud vastused. Muude vastuste kategooriasse tuli paigutada need arvamused, mis kõnelesid isiklikest konkreetsetest kogemustest, isiklikest üldistatud kogemustest, kinnitasid lühidalt eelantud vastust (nt „jah kuna olen seda näinud”) või siis kritiseerisid uuringu metodoloogiat.

Üks meessoost vastaja, kes pidas naisi meestest kehvemini toimetulevaks, andis järgmise avatud vastuse:

„Olen olnud rühmaülema ja minu rühmas on teeninud nooremallohvitseri ametikohal naine. Tema liitumine minu rühmaga oli käsk, seega pidin temaga hakkama saama nii hästi kui võimalik ja tegin kõik endast oleneva, et õiglus ja võrdsus. Pealtnäha kõik justkui laabus, kuid tema vastu ei olnud kaasvõitlejatel mingisugust austust, sest teised pidid tema arvelt lisatööd tegema (näiteks raskeid laskemoonakaste või relvakaste kandma) ja ta tõmbas pidevalt füüsiliselt raskest olukorras jao tempo alla. Ta lihtsalt ei jõudnud tempot hoida. Lisaks valmistas kogu aeg ebamugavust asjaolu, et pundis oli ÜKS naisterahvas. See eeldas pidevalt ühe inimese pärast lisarabelemist (alates välikäimla loomisest kuni eraldi pesuaja broneerimiseni, kui kuskil pesema sai, lisamajutus jne jne). Lisaks toob naisterahva rühmas viibimine kaasa erinevaid sotsiaalseid eripärasid. 35 meest käituvad naise

seltskonnas erinevalt. Osadel on ükskõik, et naine seltskonnas, teised hakkavad naise tähelepanu eest võitlema ja nende fookus nihkub kohati paigast, mõni hakkab pinget üles kakkuma naise pärast tehtud lisapingutuse tõttu, mõni on kade, kui naine mõnes asjas temast parem on jne.

Kokkuvõtteks leian, et igatpidi oleks mugavam, parem, lihtsam kui jalaväe üksuses ei oleks naist/vähemuses naise. Naine ise oli arukas, püüdlük ja tahtis hoolimata kõigest väga jalaväelane olla.”

Ohvitser (M), 18–30 a

Naissoost vastajate vastustest olgu siinkohal toodud ühe naisi meestest kehvemini hakkamasaavaks pidava vastaja vastus:

„Kuna sain naisajateenijad juba suhteliselt väljaõppe lõpus, oli tunda, et neile oli väga palju erisusi tehtud ning seoses sellega oli probleeme käskude täitmise ja tahtega midagi teha. Kindlasti ei saa selle alusel üldistada.”

Allohvitser (N), 31–45 a

Üks naissoost vastaja, kes pidas oma suletud vastuses naisi meestest paremini toimetulevaks, selgitas oma kogemust naissoost ajateenijate motivatsiooni kohta:

„Naisi, kes tulevad kaitsevähke, võib jagada kahte leeri: 1. naised, kes tulevad kaitsevähke, sest neid see huvitab; 2. naised, kes tulevad kaitsevähke, sest neid huvitavad mehed (ja nende tähelepanu). Mõnikord on rohkem esimesse gruppi kuulujaid, mõnikord teisi. See ei puuduta mitte ainult ajateenijaid, vaid ka tegevväelasi.”

Ohvitser (N), 31–45 a

Ning lõpetuseks vastuse näidis naissoost vastajalt, kes pidas naisi ja mehi võrdselt hästi toimetulevaks:

„Kui valik on teadlik, mitte kallutatud, sest „ajateenistus on nii äge”, saavad naised vähemalt sama hästi hakkama kui mehed. Kui ajateenistusse astumise alused on valed, ei ole tulemus kahjuks sama.” Allohvitser (N), 18–30 a

Kontentanalüüsi tulemused. Analüüsi põhjal saab välja tuua järgmised olulisemaid tähelepanekud:

► Mõlemast soost vastajad, kes hindasid naisi paremini või halvemini toimetulevaks, pidasid vajalikuks keskmisest rohkem täpsustada oma mõtet avatud

vastusega. Need, kes pidasid naisi meestega võrdselt hästi toimetulevaks, pidasid vähem vajalikuks lahtise vastusega oma seisukohta selgitada.

- Mõlemast soost vastajad esindasid kõige rohkem seisukohta (n=161), et naised on millegi olemusliku poolest meestest erinevad ning see võimaldab neil teenistusülesannetega meestega võrdselt hästi toime tulla.
- Pooldajate arvult järgmine seisukoht meeste seas (n=65) sedastas naiste füüsilist nõrkust ning naissoost vastajate seas arvu poolest (n=15) järgmine seisukoht väitis, et sool pole tähtsust.
- 90 protsenti meestest, kes pidasid naisi paremini toimetulevaks, kasutasid oma seisukoha põhjendamiseks mõtet, et naised on millegi poolest olemuslikult erinevad.
- 60 protsenti meestest, kes pidasid naisi halvemini toimetulevaks, selgitasid oma seisukohta argumentidega, et naised on füüsiliselt nõrgemad.
- Huvitav seaduspära ilmnes teenistusstaazi lõikes – mõlemast soost pikema staaziga kaitsevähelased kalduvad oma sookaaslaste toimetulekuvõimes pettuma ja vastassugupoole esindajate võimekust rohkem hindama.
- Ootamatul viisil rikkasid diskussiooni need meessoost vastajad, kes pidasid naisi meestega samaväärselt toimetulevaks ning kasutasid selleks füüsilise suutlikkuse argumenti (n=14). Nimelt osutasid pooled neist oma lahtises vastuses, et noormehed on aja jooksul jäänud järjest nõrgemaks ning muutunud seega naistega füüsilise jõu poolest võrdväärseteks.
- Kokku 81 vastajat osutasid ühel või teisel viisil naiste paremale motivatsioonile. Tihti täpsustati seda mõttega, et kuna naissoost ajateenijad on tulnud teenistusse vabatahtlikult, on nad seetõttu meestest motiveeritumad.
- Olulisel määral osutati meeste ja naiste retsiprooksetele suhetele teenistuses ja ülesannete jaotuses, mis

omakorda lubab arvata, et nii suurenebki organisatsiooni tegutsemise efektiivsus. Tõsi küll, mõnikord osutati sellele ka negatiivses tähenduses („mehed on sunnitud naiste varustust kandma”).

- Kokku kasutas 84 lahtise vastuse andjat argumendina pelga füüsilise suutlikkuse nüanssi ning nendest 68 (65 meest ja 3 naist) n-ö negatiivses ehk naiste paratamatut füüsilist nõrkust rõhutavas tähenduses. Teisalt – 377 vastanut kasutasid muid argumente ning olid seega väljaspool füüsilise suutlikkuse diskursust.

KOKKUVÕTTEKS. Kontentanalüüsi kõige olulisemaks tulemuseks tuleb lugeda seda, et enamik tegevväelasi ei käsitle naissoost ajateenijate teenistusülesannetega toimetulekut füüsilise suutlikkuse kontekstis. See võib olla traditsiooniliste arusaamade jaoks üllatav, kuid esimeses peatükis osundatud allikate valguses ei ole see valdkonnaga kursis oleva inimese jaoks päris ootamatu. Küll aga tuleb väljendada rahulolu, et Eesti Kaitsevägi on selles tähenduses üsnagi progressiivne. Kindlasti on see julgustuseks kõigile naistele, kes kaaluvad sõjaväelist karjääri oma elukutsena.

Kõige suurem vastajate grupp (37%) rõhutas, et naised on olemuslikult meestest erinevad ning suuruselt järgmine oli vastajate grupp (20%), kes leidis, et sootunnusel pole üldse tähtsust.

Ainult 17 protsenti tegevväelastest kasutasid naissoost ajateenijate toimetulekut selgitades füüsilise suutlikkuse argumenti. 10 protsenti vastajatest kasutasid oma selgituses füüsilise suutlikkuse argumenti kombinatsioonis mingite muude omadustega, mida nad pidasid oluliseks selles kontekstis rõhutada.

POLIITIKASOOVITUSED. Naissoost ajateenijate ja tegevväelaste osakaalu suurenemine on ilmselge trend, mis on ühteaegu paratamatu ning teisalt ka

soovitatav. Et protsess kulgeks sujuvamalt ning annaks kõigile osalistele parimaid tulemusi, on asjakohane valmistuda selleks meetoodiliselt. Ühelt poolt tuleb teha tööd avaliku arvamusega, teisalt Kaitseväe kui organisatsiooniga ning kolmandalt poolt teenistusse siseneda soovivate naiste ettevalmistamise ning nõustamisega.

Enamik tegevväelasi ei käsitle naissoost ajateenijate teenistusülesannetega toimetulekut füüsilise suutlikkuse kontekstis.

Eelviidatud ankeetküsitluses juhtis suur hulk naissoost vastajaid tähelepanu sellele, et naiste paremaks kaasamiseks tuleb teha ettevalmistavat tööd meestega, mitte naistega (Siplane 2017, 18). Selle all peeti silmas teavitustööd meessoost tegevväelaste seas.

Oluline roll on siin riigikaitseõpetusel. Õpetajate sõnul on tüdrukute seas riigikaitseõpetuse vastu isegi poistest suurem huvi. Loomulikult peaks riigikaitseõpetus tekitama riigikaitse vastu huvi nii poiste kui tüdrukute jaoks võrdselt, kuid kuna naissoo esindajad on riigikaitse struktuurides endiselt vähemuses, tuleks rohkem panustada riigikaitseõpetajate ettevalmistusse, et tüdrukute huvi saaks kõige paremal viisil suunatud.

Nii nagu riigikaitseõpetajatel konkreetse kooli tasandil, on ka arvamusiühendustel ühiskonna tasandil vastutusrikas roll olla oma sõnumites tasakaalustatud, teadmispõhine ning kõiki ühiskonnagruppe kaasav.

Käesolevas artiklis on viidatud uuringutele, mis kinnitavad, et naised saavad Kaitseväes hästi hakkama, nad

hindavad oma karjääri ning ümbruskond toetab nende valikut. Võib arvata, et nende teemade käsitlemine avalikus meedias suurendab noorte naiste huvi sõjaväelise karjääri vastu. Seega võime

jõuda lähiaastatel olukorda, kus naissoost ajateenijaks soovijaid on rohkem, kui praegu planeeritud 108 kohta ning seega peaks hakkama juba praegu ette valmistama selle sihtarvu suurendamist.

KASUTATUD KIRJANDUS

- [2015. AASTA KUTSEALUSTE ...]. (2014). 2015. aasta kutsealuste ja naissoost isikute ning osaliselt 2016. ja 2017. aasta kutsealuste ajateenistusse asumise tähtajad ja nende arvuline jagunemine ajateenijate väljaõppega tegelevate struktuuriüksuste vahel ning ajateenistuse kestus. – RT I, 08.08., 15. Tallinn. – <https://www.riigiteataja.ee/akt/108082014015>.
- [2018. AASTA KUTSEALUSTE ...]. (2016). 2018. aasta kutsealuste ja naissoost isikute ning osaliselt 2020. aasta kutsealuste ajateenistusse asumise tähtajad ja nende arvuline jagunemine ajateenijate väljaõppega tegelevate struktuuriüksuste ahel ning ajateenistuse kestus. – RT I, 19.10., 8. Tallinn. – <https://www.riigiteataja.ee/akt/119102016008>.
- BRUNDTLAND STEDER, F., STORNAES, A., STUBBERUD, K. (2015). Military Women – The Achilles Heel in Defence Politics? – F. Brundtland Steder. (Ed.). Military Women – The Achilles Heel in Defence Politics. Oslo: Abstrakt forlag, 14–52.
- BRUNDTLAND STEDER, F. (2015). The Way Forward Towards Increased Diversity and a Greater Proportion of Women in the Norwegian Armed Forces. – F. Brundtland Steder. (Ed.). Military Women – The Achilles Heel in Defence Politics? Oslo: Abstrakt forlag, 265–281.
- DEFENCE PEOPLE GROUP. (2014). Women in the ADF Report 2013–14. Supplement to the Defence Annual Report 2013–14. Australia: Department of Defence. – <http://www.defence.gov.au/Publications/WomenintheADFReport.pdf>.
- EAGLEY, A., WOOD, W., JOHANNESSEN-SCHMIDT, M. (2008). Sotsiaalse rolli teooria vaated soolistele erinevustele ja sarnasustele. Mõju meeste ja naiste partnerieelistustele. – A. H. Eagly, A. E. Beall, R. J. Sternberg. (toim). Soopsühholoogia. Sugupoolte psühholoogia. Tallinn: Külim, 269–295.
- EBNÖHER, A., WATSON, C. (2015). Factsheet on NATO Documents and Initiatives on Gender and Security. Partnership for Peace Consortium of Defense Academies and Security Studies Institute.
- FINESTONE, A., MILGROM, C., YANOVOCH, R., EVANS, R., CONSTANTINI, N., MORAN, D. (2014). Evaluation of the Performance of Females as Light Infantry Soldiers. – BioMed Research International, 2014, 1–4. doi: 10.1155/2014/572953.
- JUSKE, A. (1998). Naised Eesti Vabadussõjas 1918–1920. Tallinn: Infotrükk.
- KAITSEMINISTEERIUM. (2017). Poliitika naiste kaitsevæeteenistuses osalemise võimaluste suurendamiseks. Tallinn.
- KIVIRÄHK, J. (2017). Avalik arvamus ja riigikaitse. Tallinn: Turu-uuringute AS.
- LEMMON, G. T. (2015). Ashley's War: The Untold Story of a Team of Women Soldiers on the Special Ops Battlefield. New York: Harper.
- MANJIKIAN, M. (2014). Becoming Unmanned. The Gendering of Lethal Autonomous Warfare Technology. – International Feminist Journal of Politics, 16, 48–65.
- MINISTRY OF DEFENCE. (2016). Interim Report on the Health Risks to Women in Ground Combat Roles. Andover. Department of Manning. – https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/536381/20160706_ADR006101_Report_Women_in_Combat_WEB-FINAL.PDF.
- NATO. (2016). Summary of the National Reports of NATO Member and Partner Nations to the NATO Committee on Gender Perspectives. – https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_01/20170113_2015_NCGP_National_Reports_Summary.pdf.
- NINDL, B., JONES, B., VAN ARSDALE, S., KELLY, K., KRAEMER, W. (2016). Operational Physical Performance and Fitness in Military Women: Physiological, Musculoskeletal Injury, and Optimized Physical Training Considerations for Successfully Integrating Women into Combat-Centric Military Occupations. – Military Medicine, 181(1), 50–63.
- SERRATO, M. (2016). The Internal War on Servicewomen: Gender Discrimination, Harassment, and Sexual Assault in the US Military. – Res Militaris, 2, Women in the Military, Part 2. – http://resmilitaris.net/ressources/10227/30/res_militaris_article_serrato_the_internal_war_on_servicewomen.pdf.
- SIPLANE, A. (2017). Women in the Estonian Defence Forces: Motivation, Attitudes, Experiences and Challenges. Tallinn: International Centre for Defence and Security.
- UNITED NATIONS PEACEKEEPING. (2017). UN Peacekeeping Sets New Targets for Female Police, Military Observers and Staff Officers. United Nations. – <https://peacekeeping.un.org/en/un-peacekeeping-sets-new-targets-female-police-military-observers-and-staff-officers>.